

Bandittbalanse

Taler

Sigbjørn Hølmebakk

Dato

21 oktober 1967

Sted

Bodø, på et møte arrangert av
Solidaritetskomitéen for Vietnam

1 Det er to begivenheter som mer enn noe annet har opptatt sinnene i disse dagene. Den ene foregikk langt borte under fjerne himmelstrøk. Den andre foregikk her hjemme, og det er den jeg først vil si noen ord om.

5 Jeg tenker på Ludvig Botnens forslag i Stortinget om Vietnam-krigen.

Vi vet jo hva det gikk ut på. Det var et forslag om - i tilknytning til John Lyngs tale i FN - at amerikanerne måtte stanse bombingene i Vietnam uten vilkår for å få i gang fredsforhandlinger. Regjeringen ble bedt om å gjøre dette kjent for
10 USA.

En skulle tro at John Lyng ville være glad for å få en slik oppslutning om sitt syn, men nei! Han stilte kabinettsspørsmål. Det oppsto fullstendig forvirring. Komedien har gått sin gang - i Stortinget, i radioen, på TV-skjermen og i
15 avisene. Vi har sittet og stirret på disse ansiktene - våre stortingsmenn, de som er ansvarlige for vårt lands skjebne. Vi har sett og hørt dem diskutere formaliteter og vrøvl, mens bombene fortsetter å falle i Vietnam, tusenvis av dødbringende bombetonn over levende mennesker, og våre stortingsmenn er grepet av panikk. Ikke over bombene som faller, men ved tanken på at vårt Storting kanskje skulle
20 gi uttrykk for noe som kunne oppfattes som en kritikk av USA.

Det er vår situasjon i dag.

Vårt land er blitt som en bil med motorstopp, som blir slept av en større og
25 sterkere bil. Vi sitter ennå ved rattet, men sjåføren i den forreste bilen bestemmer kursen. Kommer vi til et veikryss og mener at den forreste bilen kjører feil, så nytter det ikke å blåse i hornet og gi tegn med retningsviseren. Det nytter ikke, fordi vår egen vilje er bundet til slepetauet. Uansett om vi mener at

30 det bærer galt avsted, må vi viljeløst følge med.

Det var jo nettopp det Botnens forslag gikk ut på. Det var et advarende støt i fløyta og en retningsviser mot en annen vei enn den USA nå fører. Og straks brøt det ut panikk. Løsningen på komedien ble at forslaget skal sendes over til
35 Utenrikskomitéen. Der finner de nok en formulering som kan godtaes. De finner nok fram til en måte å blåse i hornet på, som USA ikke oppfatter som en advarsel. Med sin parlamentariske dyktighet, vil de sikkert også takle saken slik at USA ikke skal bli fornærmet og tror at vi gir noe råd.

40 Se på disse ansiktene neste gang de viser seg på skjermen. Er det representanter for et fritt folk og en fri nasjon?

Den andre begivenheten knytter seg også til et ansikt vi har sett på skjermen, ansiktet til en død mann og med en kropp gjennomhullet av kuler. Det tilhørte
45 den argentinke geriljaleder Che Guevara, som den 8. oktober ble skutt av bolivianske tropper - spesialtropper som var opplært i USA. Jeg synes det er riktig å nevne hans navn, fordi han var en av de mest fremragende ledere av den kamp som raser i dag, og som også Vietnam-krigen er en del av. Det er kampen mellom de rike og fattige land - kampen mellom undertrykkerne og de
50 undertrykte, kampen mot den sterkestes rett til med våpen i hånd å utbytte de svake.

Hvem var Che Guevara? Argentinsk lege, som allerede i 25-årsalderen byttet bort legekittelen med geriljasoldatens uniform. Han studerte revolusjonær
55 taktikk og ble en av verdens fremste teoretikere på geriljakrigens område. Han sluttet seg til Castros geriljatropper og ble hans nærmeste medarbeider og venn. Da revolusjonen på Cuba hadde seiret, ble han industriminister og fikk en rekke andre høye stillingsverv. Han representerte Cuba i FN. Bare Castro sto over ham i rang. Men han var ikke ute etter rang - han ga frivillig avkall på alt dette. En dag
60 forsvant han plutselig fra Havana, og overalt begynte man å spørre: Hvor er Che? Er han falt i unåde, er han likvidert?

Svaret kom da Castro offentliggjorde det avskjedsbrevet han hadde mottatt da Guevara forlot Cuba. Jeg vil gjerne lese opp noen linjer av dette brevet, og jeg vil
65 samtidig be dere tenke på de kaskader av ord som i disse dager er strømmet fra våre politikere. Brevet fra Che:

Fidel:

70

Jeg minnes i dette øyeblikk mange ting - da jeg først møtte deg i Maria Antonias hus, da du foreslo at jeg skulle komme, all den spenning som lå i forberedelsene.

75

En dag spurte de oss hvem som skulle underrettes i tilfelle vi skulle dø, og den reelle muligheten for det hadde sin virkning på oss alle. Senere fikk vi lære sannheten i dette, at en enten vinner eller dør i en revolusjon (hvis den er sann). Mange kamerater falt på veien mot seier.

80

Jeg gir formelt avkall på min stilling i Partiets nasjonale styre, på min stilling som minister, på min rang som major og på mitt cubanske statsborgerskap. Andre land i verden, kaller på min beskjedne innsats. Jeg kan gjøre det som er nektet deg på grunn av ditt ansvar som leder for Cuba, og nå har tiden kommet for vår avskjedstime. Jeg vil at det skal bli kjent at jeg gjør dette med en blanding av glede og smerte. Her etterlater jeg meg de reneste av mine håp som skaper, de kjæreste av dem jeg har kjær, og jeg forlater det folket som tok imot meg som en sønn. Det smerter meg dypt. Jeg bringer med meg til nye slagmarker den tro du ga meg, mitt folks revolusjonære ånd og følelsen av å utføre den helligste av alle plikter: å kjempe mot imperialismen hvor jeg enn befinner meg. Dette beroliger meg og læger de dypeste sårene. Ord kan ikke uttrykke det jeg gjerne ville de skulle, og jeg vil ikke leke med ord. Alltid fremover mot seieren. Fedrelandet eller Døden. Jeg omfavner deg med all min revolusjonære inderlighet.

90

Che.

95

Jeg har oppholdt meg så lenge ved disse to begivenheter - og menneskene bak begivenhetene - fordi jeg mener at det på en langt bedre måte enn en oppramsing av krigens grusomhet - forteller oss hva saken gjelder. Det viser en menneskelig holdning som avspeiler hva kampen gjelder.

100

Alle i dette land er opptatt av Vietnam-krigen, og de fleste har vel denne holdning: Dette er en håpløs og meningsløs krig, og vi må håpe at den må ta slutt. Det er nøyaktig de samme floskler politikerne kommer med og som avisenes lederskribenter serverer sine lesere.

105

Andre har tatt et mer aktivt engasjement. De kritiserer Amerika og appellerer til amerikanernes sunne fornuft og til deres anstendighet. De ser på krigen som en

feiltagelse - de ser på amerikansk utenrikspolitikk som i bunn og grunn god og velmenende, men i Vietnam har de altså gjort en feil som de nå må rette på. For
110 de bruker vold mot et fattig folk. De jager befolkningen fra deres hjem og samler dem i leire - de bomber, brenner gårder, forgifter rismarker, sprenger demninger - handlinger som i rå brutalitet får tyskernes brenning av Finnmark og Troms til å bli den rene solskinnshistorie. De ser at verdens sterkeste militærmakt med en halv million soldater og med verdens mest utviklede flyvåpen bomber et fattig
115 land sønder og sammen - alt dette ser de, og de vil helst snu ansiktet bort. For dette er vold, og folk flest liker ikke vold. De vil ha fred, de vil at alt skal være som før.

Men spørsmålet er: Hvordan var det før - I Vietnam, i størstedelen av Asia,
120 Afrika og Latin-Amerika. Og hvordan er det der i dag, der hvor det ikke er Vietnam-kriger? Der hvor imperialismens forbrytelse ennå ikke er blitt brakt fram i lyset?

Vi kjenner Vietnams historie. Vi vet at under tyve års fransk
125 koloniherredømme, døde tre millioner mennesker av sult og underernæring.

Den vold som kolonimaktene og USA, med utplyndring av de fattige lands råvarer og arbeidskraft, den mentale og fysiske undertrykkelse de driver, er i seg selv en voldshandling som på mange måter er like umenneskelig som den åpne
130 vold som i dag kommer til uttrykk i Vietnam. Vi kjenner kanskje best forholdene i Afrika. Forholdene i Latin-Amerika er kanskje mindre kjent hos oss. I Latin-Amerika bor det mellom 2-300 millioner mennesker, hvorav 2/3 er indianere, mestizer og negre. Her dør det ca. 5500 mennesker pr. dag, 2 millioner pr. år, 10 millioner hvert femte år. De dør på grunn av sult, av
135 sykdommer som kunne helbredes, av for tidlig alderdom. To tredjedeler av befolkningen lever under en stadig trusel om død. I løpet av femten år har sult og elendighet kostet dobbelt så mange døde som den første verdenskrig.

Imens går det fra Latin-Amerika til USA en stadig strøm av rikdom, omkring
140 4000 dollars pr. minutt, 5 millioner pr. dag og 2 milliarder pr. år, og 10 milliarder i løpet av en femårsperiode. For hvert 1000 dollars som går ut av landet, dør det et menneske. Tusen dollar pr. død, det er prisen Latin-Amerika må betale for det som kalles imperialismen.

145 Vi ser hvorledes de korrumperte overklassene i koloniene er gjort til verktøy for

USA og deres kapitalistiske allierte. Et godt eksempel er Sjahen av Persia: Amerikanske monopolkonsern betaler Sjahen 400 millioner dollars i oljeroyalties. En del av denne summen går til å kjøpe luksus i Europa og USA, endel blir deponert i europeiske og amerikanske banker. Resten av pengene får de amerikanske og europeiske rustningsindustriene. Hvert år bevilger Sjahen 150 millioner dollar til sin armé - pluss et sterkt politi og et hemmelig politi på 60.000 mann. Det bruker han til å holde det iranske folk nede i fattigdom og armod og sikre interessene til de utenlandske oljeselskapene. I 1962 uttalte Nelson Rockefeller i en rapport: «Med vår økonomiske hjelp har vi fått et fast grep på den iranske oljen. Dessuten er det iranske marked blitt et pålitelig støttepunkt for vår økonomi. Med vår intense økonomiske innsats i Iran har vi klart å skaffe oss kontroll over landets utenrikspolitikk, og fremfor alt har vi klart å få igjennom at Iran kom med i Bagdadpakten. I dag kan ikke Sjahen tillate seg å endre sin regjering uten å rådføre seg med vår ambassadør.»

Slik fungerer den amerikanske og europeiske imperialisme over hele den underutviklede del av verden. Det jeg her nevnte er et typisk eksempel, og det er også bemerkelsesverdig at det var Rockefeller som uttalte det. Han står i dag som en liberal presidentkandidat i Amerika, og jeg vil spå at hvis han skulle bli nominert og valgt, så ville våre aviser flomme over med lovord om hans liberalisme og måtehold.

Vi snakker mindre om denne form for vold. Vi liker å trekke et slør over denne grusomme utbytting av medmennesker, og vi prøver å innbille oss at vi ved å bevilge noen lusne kroner kan frita oss for vårt ansvar.

Det var for å få slutt på denne vold at Che Guevara ga sitt liv i de bolivianske fjell. Det er for å få slutt på denne vold at det vietnamesiske folk kjemper. Det er derfor den ene frigjøringsbevegelse etter den andre dukker opp for å bekjempe sin fiende, en tilsynelatende uovervinnelig fiende, USA og deres kapitalistiske hjelpere. De vil ikke lenger finne seg i å bli utnyttet, fornedret, trampet på. De vil ikke lenger bøye seg for forbrytelsens og forræderiets Internasjonale. De vil være herrer i eget hus, de vil ha herredømme over sitt eget liv og sine egne ressurser. Derfor kjemper de.

Og det er for å stanse denne frigjøring at de rike land - med USA i spissen, bruker milliarder og atter milliarder til sine vanvittige militærbudsjetter. Det tales om maktbalanse. I forholdet til de underutviklede land er det ingen

maktbalanse - det er en bandittbalanse. Det er den bevæpnede som tar det han vil fordi motparten er ubevæpnet.

190 I denne bandittbalanse står vi på bandittens, på utplyndrerens side. Vi har latt oss integrere i denne forbryteriske globale militær strategi. For å være med på dette, betaler vi 2.2 milliarder kroner pr. år, vi fraskriver oss vår handlefrihet og vår selvstendighet i den grad, at Stortinget ikke våger å vedta en resolusjon som kan oppfattes som en kritikk av USA.

195 Men det er ikke bare i utviklingslandene vi har gjort oss medskyldige. La oss nevne Portugal. De er våre våpenbrødre og allierte. Hellas, hvor alle er enige om at menneskene blir undertrykket. Vi leste nettopp at det var innført en ny presselov der nede, som forbød aviser å bringe meldinger om krigen i Vietnam. Det kan vi godt forstå, fordi vi vet at undertrykkelsen i Hellas og amerikanernes
200 forbrytelser i Vietnam er to sider av samme sak. Det er det samme mønster - en utbytterklasse som griper makten med vold når deres stilling er truet. Amerikanerne visste utmerket godt at hvis det greske folk selv hadde fått lov å velge, så ville resultatet blitt at landet ble meldt ut av NATO. Hvis amerikanerne trakk tilbake sin støtte til oberstene, så ville fascist-regimet bli feid
205 bort. Men de støtter dem, fordi de trenger Hellas i NATO. De trenger støttepunktene i Pireus akkurat som de trenger støttepunktene her i Nord-Norge.

Men her har vel våre myndigheter opptrådt praktfullt? Vi har jo protestert!
210 Hvor mange indignerte ord er ikke sagt og skrevet i dette land om militærkuppet?

Vi må spørre: Hvorfor så mange ord? Var det demokrati i Hellas før, før Papandreou, den gang vi godtok, at Hellas skulle være medlem av NATO? Nei,
215 også den gang var det et diktatur under demokratiets maske. Også den gang var fengslene fulle av politiske fanger. Nå har de kastet masken, og vi blir forferdet og indignert, fordi vi ikke liker når masken er revet vekk, og vi må se sannheten i øynene. Og sannheten er denne: Vi har gjort oss til våpenbrødre med undertrykkerne. Der er vår plass. Det beviser våre handlinger. Vi lager ubåter til
220 Hellas, og vi leverer ubåtene. Stortinget er enig i det. - Vi opprettholder diplomatiske forbindelser med dem, handler med dem, samtidig som vi nekter å ha forbindelse med fattige nasjoner som Nord-Korea, Nord-Vietnam og Cuba. Vi boikotter de fattige med vår skipsfart, mens vi handler og vandler og står

225 skulder til skulder med fascistiske regimer. Ja, vi er indignert over Hellas, men hva er denne indignasjonen verd?

Her oppe i vårt eget land foregår det militærøvelser. Greske, tyske, portugisiske soldater og offiserer deltar i manøvrene. Ja, helt fra Vietnam kommer de
230 flyvende, rett fra jobben - hvor de er opptatt med å utslette fattige bønder, deres skoler, deres sykehus, disse «Kristi soldater» som kardinal Spellmann sa - fra denne jobben kommer de flyvende den lange veien for å delta i øvelser sammen med våre egne soldater og andre militærpersoner, som den ene dag er opptatt med å sette hoder på staker nede i Mosambique, og den neste dag driver øvelser i
235 de norske fjell.

Vi skal i kveld se filmen Krigsspillet. Den ble laget etter oppdrag av BBC som et ledd i en opplysningskampanje om Sivilforsvaret i en atomkrig. Mannen som laget filmen tok oppdraget alvorlig. Ved hjelp av eksperter og med
240 dokumentariske filmutklipp fra bl.a. bombingene av Dresden og Hiroshima, klarte han å gi et autentisk bilde av hva som ville skje. Ekspertene er enige om at det er et riktig bilde.

Men da oppdragsgiverne fikk se filmen, nedla de forbud mot at den skulle vises i
245 fjernsyn. Den fortalte nemlig sannheten, og sannheten er det farligste av alt.

Jeg har sett filmen før, og jeg skal ikke uttale meg om den nå - den vil tale for seg selv. Men en ting vil jeg si: Jeg tror dere vil være andre mennesker når dere forlater denne salen, enn da dere kom. Jeg tror dere ville ha fått en større
250 forståelse av hva saken gjelder.

Hva har Krigsspillet og atomvåpen å gjøre med det vi er kommet sammen for her i kveld: å vise solidaritet med det vietnamesiske folk?

255 Fordi vi vet at det er riset bak døren, det som kan bli resultatet av amerikanernes opptrapping av krigen, ja, vi vet at sterke krefter i Amerika arbeider for nettopp dette: å bruke atomvåpen for å knekke Vietnam for godt, å knuse Kina, før de selv har fått utviklet sitt atomvåpenarsenal. Fordi amerikanerne - nettopp i kraft av sin kjernefysiske utpressingstaktikk - kan fortsette sin politikk. Ifølge
260 maktbalansens prinsipper burde Nord-Vietnam være en ukrenkelig del av det sosialistiske område. I dag står de praktisk talt alene. De må kjempe for sin frihet alene. Hvis andre sosialistiske land skulle sette inn sine ressurser og jage

amerikanerne ut, så ville det resultere i en konflikt som ville utløse atomkrigen.

265

Det er en ting til som gjør det meningsfylt å vise denne filmen nettopp her i Bodø. Få byer i Europa ville være mer truet enn denne byen hvis storkrigen skulle bryte ut. Vi får stadige forsikringer fra våre politikere at vår base- og atompolitikk står fast. Vi skal ikke ha fremmede baser i Norge. Vi skal ikke ha atomvåpen i vårt forsvar i fredstid. Begge disse løfter er i realiteten omgått og lurt inn på oss av våre politikere. Hele vårt militære forsvar er blitt integrert i NATOS atomstrategi, bl.a. ved sambandssystemer i Nord-Norge som er helt avgjørende for de amerikanske Polarisubåtene.

270

275 Dette er dokumentert gang etter gang. Bl.a. ved Kari Enholms bok «Norge - en Nato-base». Våre politikere tier. De velger å føre vårt folk bak lyset.

Vi er kommet sammen for å gi vår støtte til det vietnamesiske folk. Jeg har prøvd å vise hvordan krigen i Vietnam ikke er noe enkeltstående fenomen, men en del av den kamp som føres i mange land for å holde mennesker nede i utbytting og fornedrelse.

280

Hva er vårt bidrag?

285 Vi protesterer. Vi lager innsamlinger. Vi går i demonstrasjonstog og holder møter slik som her i kveld. Men i den tid vi har sittet i denne sal, har forbrytelsen foregått hele tiden - mennesker er myrdet, torturert og brent. Tusenvis av mennesker i den utbyttede del av verden, bl.a. Vietnam, er døde mens vi har sittet her.

290

Hvor lenge skal vi fortsette med våre hjelpeløse protester? Når skal vi begynne å opptrappe vår kamp mot forbrytelsen?

Hvor er solidariteten med de som lider og kjemper? Hvor er den norske arbeiderbevegelses solidaritet? De kjemper, og de kjemper godt. For tariffen. Og det er bra. Men hvorfor kjemper de ikke like tappert for sine kamerater i Vietnam? Hvorfor streiker de ikke i protest mot Regjeringens lunkne holdning? Hvis arbeiderne stilte Storting og Regjering det ultimatum: Forlang at amerikanerne trekker seg ut av Vietnam, ellers trekker vi oss ut av NATO! Det ville være en protest som lar seg høre.

300

Hvorfor sier ikke arbeiderne dette? Solidaritet med verdens fattige og undertrykte er jo selve grunntanken i sosialismens idé? Eller er det slik at i det
305 øyeblikk solidariteten koster noe, da er det ikke lenger aktuelt? Vi vet at hvis arbeiderne i hele den kapitalistiske del av verden brukte sin makt, så ville kapitalismens forbrytelser være utenkelige. Men det ville koste noe. Det ville kanskje koste en ukelønn, en dagslønn. Og det er for dyrt. De er ikke villige til å betale den prisen. Deres kamerater i Vietnam må betale med sitt eget og sine
310 kjæres liv. De pruter ikke.

Vi må regne med at størstedelen av arbeiderbevegelsen i vårt land, vil svikte sine kamerater. Deres solidaritet er av en robust og praktisk karakter, de tenker på seg selv og sin egen velstand. Noen er villig til å gjøre en innsats, men det er bare en
315 mindre gruppe. Det må være hver enkelts oppgave å gjøre denne gruppen større.

Men det er også andre måter å gjøre en aktiv innsats. Det er i den senere tid startet en gruppe som vil arbeide for militærneking i Norge. Ikke fordi de er
320 pasifister, men fordi de nekter å være et ledd i den utbytting og undertrykkelse som NATO er et redskap for. De vil ikke lenger være medansvarlige.

Det er blitt hevdet at slik militærneking på politisk grunnlag er ulovlig etter norsk lov.

325 Det er mulig at det er ulovlig. Men det er en lov som er sterkere enn alle andre lover: vår egen samvittighet. Hvis noen av dere går i Bodøs gater og ser et barn blir mishandlet, ville dere da gå til politimesteren og spørre: Er det lovlig at jeg forhindrer denne forbrytelse? Fordi dere så forbrytelsen med deres egne øyne, ville dere gripe inn.

Det er også blitt sagt at det er ulovlig å oppfordre noen til militærnektelse. Javel, det er mulig. Det er mulig at jeg bryter norsk lov når jeg står her og oppfordrer dere til militærnektelse. Det er ikke mitt problem. Hvis det er ulovlig, så er loven
335 gal, og jeg skriver ikke til Justisministeren og spør om lov til å oppfordre noen i å forhindre en forbrytelse.

I Tyskland under krigen ble det begått ufattelige myrderier av mennesker. Forbryterne brukte alltid denne unnskyldning: Jeg fulgte bare ordre. Jeg er
340 uskyldig. Nei, de var ikke uskyldige - ingeniøren som konstruerte gasskamrene,

jernbanekonduktøren som fraktet jødene, gestapisten som torturerte. Det ble uttrykkelig slått fast i Nürnbergdomstolen at ingen forbryter kan dekke seg under det påskudd at andre har gitt ham ordre om forbrytelsen.

345

Men dette er jo en sak for menn. Hva kan våre kvinner gjøre? De kan gjøre en hel del: argumentere for sitt syn, oppfordre og støtte sine ektemenn, sine brødre og sønner til ikke å gjøre tjeneste i NATO-forsvaret. Og hvis dere synes at det medfører for mange ubehageligheter, at det er et for stort offer å påta dere, da skal dere huske at størstedelen av jordens kvinner bærer større byrder.

350

Vi hjelper ikke befolkningen i Vietnam eller andre undertrykte land, med vakre ønsker og vakre håp.

355

I generasjon etter generasjon har de undertrykte håpet forgjeves. De har sett brutaliteten vokse i omfang, utbyttingen, nøden og fattigdommen har tiltatt. De har håpet, og de har sett håpet dø. Nå er det i ferd med å vokse, og her er Vietnam det store og strålende eksempel. Vi lever i en tid da håpet i verden er større enn noensinne, ikke det abstrakte håp bygget på en fjern og uoverskuelig fremtid, men det harde, nøkterne håp som lever i millioner av mennesker som nå ser en mulighet til å kaste av seg kapitalismens og imperialismens åk. De vet at det er en fremtid de må betale med offer og kamp, men de vet at den lidelse de må gjennomgå, er liten målt med den lidelse som til evige tider vil knuge dem, hvis undertrykkelsen skal fortsette.

365

Overalt dukker det opp frigjøringsbevegelser, overalt ser vi USA og de kapitalistiske stater forsøker å kue disse frigjøringsbevegelser. Men de vil vokse i styrke, vokse i antall.

370

Bare noen måneder før Che Guevara døde, sendte han et budskap til verdens undertrykte folk, et budskap som vil bli en inspirasjonskilde for alle folk som ikke lenger vil leve sitt liv på kne med bøyet hode.

375

Han skriver «Hvor stor og strålende vil ikke vår fremtid være om to-tre eller mange Vietnam blomstret opp av hatet på vår jord.»

Vi må også gjøre vårt land til et Vietnam, slik det amerikanske venstre gjør i disse dager. De blir slått ned av politikøller, det settes inn fallskjermtropper mot dem. Men de kjemper med de midler de har til rådighet: ved å nekte å være

forbryterens medsammensvorne.

385

Kilde

Hølmebakk, Sigbjørn: Hundevakt, grålysning - Artikler, taler polemikk 1955-1973. Oslo: Gyldendal, 1974. s.122-131

URI

390

<https://www.virksommeord.no/tale/bandittbalanse>

395

400

405

410

415